

Sygn. akt : II AKa 2/03

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2003 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący	SSA Mariusz Żak
Sędziowie	SSA Wiesława Gawrońska SSA Marek Charuza (spr.)
Protokolant	Sylwia Radzikowska

przy udziale Prokuratora Prok. Apel. Stefana Jarskiego

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2003

sprawy G. N.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy G. N.

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 07 listopada 2002r.

sygn. akt XVI1 Ko 99/00

1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok,
2. obciąża Skarb Państwa kosztami postępowania odwoławczego.

II AKa 2/03

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy D. G., W. N., i C. N. wystąpili

z wnioskiem o zasądzenie na ich rzecz odszkodowania w kwocie 62 373 zł oraz zadośćuczynienia w kwocie 80 000 zł - łącznie sumy 142 374 złotych (k. 134,139,140),
z tytułu represjonowania ich ojca G. N. (1).

Z tego samego tytułu wnioskodawca G. N. wniósł o zasądzenie łącznie kwoty 147 374 zł (62 373 zł odszkodowania oraz 85 000 zł zadośćuczynienia) -k.141.

Na rozprawie przed Sądem Okręgowym prokurator wniósł o zasądzenie na rzecz wnioskodawców kwoty 83 300 zł jako zadośćuczynienia i 23 800 zł tytułem odszkodowania.

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 7 listopada 2002r. sygn. akt XVI 1 Ko 99/00 zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wymienionych wnioskodawców kwoty po 32 725 złotych (łącznie 130 900 złotych), tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za represjonowanie G. N. (1), z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności wyroku. W pozostałej części wniosek oddalił i obciążył Skarb Państwa kosztami postępowania w sprawie.

Wyrok powyższy w części oddalającej wniosek zaskarżył apelacją pełnomocnik wnioskodawcy G. N.. Wniósł o zmianę wyroku i uwzględnienie wniosku w całości.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że wysokość przyznanego odszkodowania i zadośćuczynienia jest rażąco zaniżona i nie obejmuje całego okresu represji. Za ten okres należy bowiem uznać nie tylko okres pobytu represjonowanego w łagrach, ale także okres jego przymusowego pobytu w b. ZSRR., do chwili śmierci w dniu 5 maja 1955r., stanowiący rodzaj internowania. Nadto wskazano, iż stanowiące podstawę do zasądzenia odszkodowania możliwe do osiągnięcia oszczędności powinny wynieść sumę ok. 700 złotych miesięcznie. Zaniżone jest także zasądzone zadośćuczynienie.

W osobistym piśmie wnioskodawca G. N. także wniósł o uwzględnienie żądania w całości podnosząc między innymi, że nie wzięto pod uwagę bardzo długiego, bo aż 121miesięcznego okresu pozbawienia wolności jego ojca - k.158.

Po rozpoznaniu wniesionej apelacji uznano, że nie zasługuje ona na uwzględnienie.

Zanim jednak zostaną poddane ocenie poszczególne argumenty, przytoczone w powyższej apelacji, poruszyć wypada zasadnicze zagadnienie dotyczące tego, czy wnioskodawcom na podstawie art. 8 ust.2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U Nr 34, poz. 149 z późn. zm.) przysługiwało uprawnienie do dochodzenia roszczeń określonych w art. 8 ust. 1 tejże ustawy.

Otóż przypomnieć trzeba, że jednym z warunków do uzyskania owych uprawnień jest to, aby osoba represjonowana mieszkała w dniu wejścia w życie właściwej ustawy lub w chwili śmierci w obecnych granicach Polski, chyba że śmierć tej osoby nastąpiła przed dniem 5 lutego 1946r. - por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 1999r.. IKZP 36/99, OSN KW 2000,1 - 2, poz.8.

Represjonowany przez radzieckie organy wymiaru sprawiedliwości G. N. (1) zmarł w dniu 5 maja 1955r. M.(treść „świadczenia śmierci” - k.4),

w pobliżu których położona była rodzinna miejscowość J. lub Z., którą po zwolnieniu z łagru wybrał jako miejsce zamieszkania – treść zaświadczenia k. 310.

Wskazana miejscowość stanowiła zatem takie stałe miejsce zamieszkania represjonowanego, o jakim mowa jest w art. 25 kodeksu cywilnego, który to przepis stanowi, że miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której ta osoba przebywa z zamiarem stałego pobytu.

Skoro zatem w chwili śmierci represjonowanego wymieniona miejscowość, podobnie zresztą jak i L.gdzie mieszkał on stale przed aresztowaniem, nie znajdowała się już w Polsce, błędnie przyjęto w zaskarżonym wyroku, że wnioskodawcy przejęli uprawnienia do odszkodowania i zadośćuczynienia mające przysługiwać G. N. (1), albowiem zgodnie z cytowaną ustawą lutową sam represjonowany nie mógł nabyć owych uprawnień.

Biorąc jednak pod uwagę granice wniesionego środka odwoławczego, ujawnione uchybienie nie mogło doprowadzić do niekorzystnego dla wnioskodawcy G. N. uchylecia zaskarżonego orzeczenia, prawomocnego już zresztą co do pozostałych wnioskodawców.

W tym miejscu, aby uniknąć ewentualnych nieporozumień, trzeba mocno i dobitnie podkreślić, że tak powyższe uwagi jak i te, które zostaną nakreślone poniżej, w żadnej mierze nie podważają niewątpliwych, niepodległościowych działań G. N. (1), za które przyszło mu zapłacić niewymiernymi cierpieniami, zadanymi przez radzieckie organy wymiaru

sprawiedliwości. Uwagi te są jednak konieczne dla właściwego odniesienia do ustalonych okoliczności przedmiotowej sprawy limitujących unormowań, zawartych w ustawie z dnia 23 lutego 1991r.

Przechodząc do podniesionych w apelacji zarzutów uznać należało ,że Sąd Okręgowy w sposób trafny ustalił wysokość odszkodowania i zadośćuczynienia, wynikającego z orzeczenia wydanego przez radzieckie organa wymiaru sprawiedliwości wobec represjonowanego G. N. (1).

Zaznaczyć trzeba, iż przy określaniu kwot odszkodowania i zadośćuczynienia należy kierować się regułami zawartymi w odpowiednich normach art. 361 § 2 i 44 § 2 k.c. oraz art.322 k.p.c, odwołujących się do pojęć odpowiedniego zadośćuczynienia za wyrządzoną krzywdę oraz odpowiedniej sumy odszkodowania za spowodowaną szkodę.

Mając na względzie te reguły prawa cywilnego, nie sposób jest podzielić twierdzenia skarżącego , jakoby kwoty zasądzzonego odszkodowania i zadośćuczynienia były kwotami rażąco niskimi.

Jak bowiem o tym przekonują argumenty wskazane w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku, których nie ma już potrzeby ponownie w całości przytaczać, Sąd Okręgowy nie wykraczając poza ramy swobodnego uznania sędziowskiego, właściwie określił sumy odszkodowania i zadośćuczynienia.

Odnosnie kwoty 35 700 złotych odszkodowania zasadnie wzięto pod uwagę to, że w skład rodziny represjonowanego wchodziło aż 7 osób, a zatem chociaż uzyskiwane przez niego dochody z pracy pozwalały mu utrzymać rodzinę i czynić oszczędności, to jednak wysokość owych oszczędności nie mogła realnie być wyższa , niżli równowartość obecnych 300 złotych.

Także suma 95 200 złotych, ustalona jako zadośćuczynienie za doznaną przez represjonowanego krzywdę, nie może być oceniona jako zbyt niska, jak to podniesiono ostatecznie w apelacji.

Określając wysokość kwoty zadośćuczynienia Sąd I instancji szczegółowo i w sposób zasługujący na aprobatę wskazał przesłanki, które miał w tym wypadku na względzie.

Kwota ta jest przy tym adekwatna i do dalszych skutków pobytu represjonowanego w łagrach, przejawiających się znacznym pogorszeniem jego stanu zdrowia oraz trwającą i po zamieszkaniu z matką i rodzeństwem pod M., sprzeczną z jego wolą, przymusową rozłąką ze znajdującymi się już na obecnym terytorium Polski żoną i dziećmi, które to okoliczności wynikają chociażby ze wspomnień M. N. - brata represjonowanego k.75-78.

Jednocześnie nie można pominąć tego, że ustalona przez Sąd Okręgowy kwota zadośćuczynienia jest wyższa aniżeli sumy, jakich w tym zakresie domagali się w swych wnioskach wnioskodawcy, wnosząc o zasądzenie 80 000 bądź też 85 000 złotych.

Nie ma zatem żadnych podstaw do stwierdzenia, że przyznana z tego tytułu przez Sąd Okręgowy kwota jest kwotą rażąco niską.

Odnosząc się do kwestii przyjętego przez Sąd I instancji okresu pozbawienia wolności G. N. (1), i w tej części poczynione przez ten Sąd ustalenia nie budzą zastrzeżeń.

Jak to wynika z ujawnionych dokumentów, G. N. (1)został aresztowany w dniu 13 października 1944r. (a nie jak to omyłkowo wskazano we wniosku w dniu 13 września 1944r.), natomiast z łagru zwolniono go ostatecznie w dniu 20 września 1954 r., a zatem po 119 miesiącach i 7 dniach - treść zaświadczeń archiwalnych k.1,29 - 130,97 - 98, 34,10.

Nie jest więc trama ta uwaga wnioskodawcy G. N., w której mowa jest o 121 miesięcznym okresie pozbawienia wolności jego ojca G. N. (1).

Nie można również uznać czasu dalszego pobytu G. N. (1) w b. ZSRR, jako wynikającego z wydania orzeczenia przez radzieckie organy wymiaru sprawiedliwości kolejnego okresu stosowania wobec niego takich represji, które rodzą uprawnienie do dochodzenia zarówno odszkodowania jak i zadośćuczynienia.

Jak to bowiem wynika z przepisów rozdziału 50 kodeksu postępowania karnego z 1969r., którego unormowania, zgodnie z treścią art. 8 ust.3 ustawy lutowej oraz art.3 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 556 z późn. zm.) nadal mają odpowiednie zastosowanie w przedmiotowym postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie, nie można dochodzić tychże roszczeń nie będąc uprzednio pozbawionym wolności.

Okresu zamieszkania G. N. (1) w rodzinnej miejscowości koło M., pomimo stosowania wobec niego form nadzoru administracyjnego, nie da się jednak przyjąć jako okresu faktycznego pozbawienia go wolności, który dawałby podstawę do dochodzenia odszkodowania.

Wszakże w tym czasie G. N. (1) mieszkał w rodzinnym domu wraz z opiekującymi się nim matką i rodzeństwem, co w zasadniczy sposób odbiega od rygorów, związanych z szeroko rozumianym pozbawieniem wolności w postaci aresztu, pobytu w łagrze, przymusowej deportacji w określone miejsce czy też internowania.

Tymczasem odszkodowanie wynikające z wydania orzeczenia (art. 8 ust. 1 ustawy lutowej), obejmować musi dające się określić materialnie szkody, spowodowane wykonaniem przedmiotowego orzeczenia poprzez pozbawienie wolności osoby represjonowanej - por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001r., IIKKN 351/99. Prok. i Pr.2001,6,poz.11.

Skoro zatem G. N. (1) mieszkając z rodziną pod M. nie był już pozbawiony wolności, nie ma przesłanek do przyznania odszkodowania i za okres od zwolnienia go łagru we wrześniu 1954r. do jego śmierci w maju 1955r.

Z powyższych względów orzeczono jak w wyroku, obciążając Skarb Państwa kosztami postępowania na zasadzie przepisu art. 13 cytowanej ustawy z dnia 23 lutego 1991 r.